

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ГРУПОВОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД

Войтенко Сергій

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація:

Актуальність теми дослідження. Спорт пред'являє жорсткі вимоги до ефективності індивіда, як в індивідуальній, так і в груповій діяльності. У командних видах спорту для покращення спортивних результатів ключове значення набуває підвищення якості групової ефективності у спільній діяльності спортсменів. Робота виконана на матеріалі футбольних команд різних вікових груп і присвячена дослідженню феномена групової ефективності у спільній спортивній діяльності, що представляє теоретичний інтерес, а також має практичну потребу для вирішення прикладних проблем соціальної психології спорту, що робить її актуальним завданням. **Мета дослідження.** Установити зв'язок показників спільної діяльності із показниками групової ефективності футболістів різних вікових груп. В дослідженні прийняли участь 105 футболістів, з них 37 юнаків 15-18 років, 45 юніорів 19-21 року і 23 дорослих 22 роки і старше. Досліджувалася спільна діяльність спортсменів футбольних команд різних вікових груп. Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс методів: аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури; анкетування, методи математичної статистики розрахунку величин коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена (r_s Spearman rank). **Результати дослідження та ключові висновки.** За підсумками аналізу щільності взаємозв'язку показників спільної діяльності із показниками групової ефективності їх середнього значення найвищу суму рангів (13) зафіксовано у футболістів дорослих команд. Деяко менший ранг (8) у юніорів, та ранг (7) у юнацьких командах. У дорослих футбольних командах краще сформовано визначення єдиних цілей, взаємне переконання у власних можливостях досягнути бажаного результату, прийняття спільних рішень та їх здійснення, дотримання групових норм і цінностей.

Ключові слова:

групова ідентичність, групова організованість, групова взаємодія, групова суб'єктність, вікові групи.

Relationship of teamwork performance from group effectiveness of football teams

Voitenko Serhii

Relevance of the topic exploration. Sport imposes strict performance requirements on individuals, both in individual and group activities. In team sports, improving the quality of group effectiveness in the cooperative activities of athletes is of key importance for improving sporting results. The work is done on the material of football teams of different age groups and is devoted to the study of the phenomenon of group effectiveness in joint sports activities, is of theoretical interest, as well as the practical need to solve applied problems of social psychology of sport, which makes it a pressing task. **The purpose of the study.** Establish links between performance indicators and group performance indicators for different age groups. The study was attended by 105 players, 37 of whom were 15-18 years old, 45 were 19-21 years old, and 23 were 22 years old or older. The joint activity of athletes of football teams of different age groups was studied. A set of methods was used to solve the problems: analysis and generalization of scientific and methodical literature; questionnaire, methods of mathematical statistics for calculating the values of Spearman rank correlation coefficients (r_s Spearman rank). **Research findings and key findings.** Based on the analysis of the density of the activity indicators with the group efficiency indicators, the highest sum of ranks (13) was found among adult football teams. A slightly lower rank (8) in junior, and rank (7) in junior teams. Adult football teams have better developed the definition of common goals, mutual belief in their own possibilities to achieve the desired result, to make joint decisions and implement them, to observe group norms and values.

Key words:

group identity, group organization, group interaction, group subjectivity, age groups.

Взаимосвязь показателей совместной деятельности с групповой эффективностью футбольных команд

Войтенко Сергей

Актуальность темы исследования. Спорт предъявляет жесткие требования к эффективности индивида, как в индивидуальной, так и в групповой деятельности. В командных видах спорта для улучшения спортивных результатов ключевое значение приобретает повышение качества групповой эффективности в совместной деятельности спортсменов. Работа выполнена на материале футбольных команд разных возрастных групп и посвящена исследованию феномена групповой эффективности в совместной спортивной деятельности, представляет теоретический интерес, а также практическую потребность для решения прикладных проблем социальной психологии спорта, что делает ее актуальной задачей. **Цель исследования.** Установить связь показателей совместной деятельности с показателями групповой эффективности футболистов разных возрастных групп. В исследовании приняли участие 105 футболистов, из них 37 юношей 15-18 лет, 45 юниоров 19-21 года и 23 взрослых 22 года и старше. Исследовалась совместная деятельность спортсменов футбольных команд разных возрастных групп. Для решения поставленных задач был применен комплекс методов: анализ и обобщение научной и методической литературы; анкетирование, методы математической статистики расчета величин коэффициентов ранговой корреляции Спирмена (r_s Spearman rank). **Результаты исследования и ключевые выводы.** По итогам анализа плотности взаимосвязи показателей совместной деятельности с показателями групповой эффективности их среднего значения наивысшую сумму рангов (13) зафиксировано у футболистов взрослых команд. Несколько меньший ранг (8) у юниоров, и ранг (7) в юношеских командах. У взрослых футбольных командах лучше сформировано определение единых целей, взаимное убеждение в собственных возможностях достичь желаемого результата, принятия совместных решений и их осуществления, соблюдения групповых норм и ценностей.

Ключевые слова:

групповая идентичность, групповая организованность, групповое взаимодействие, групповая субъектность, возрастные группы.

Постановка проблеми. Командні види спорту є не тільки найбільш видовищними спортивними подіями, а й складною діяльністю, що пред'являє жорсткі вимоги до ефективності індивіда, як в індивідуальній, так і в груповій діяльності. Важливим завданням, яке доводиться вирішувати тренерам, педагогам, спортивним психологам є підвищення якості спільної діяльності спортивних команд. Найбільш часто цього досягають через розвиток навичок міжособистісної взаємодії, підвищення згуртованості команди й встановлення найбільш сприятливого формату сумісності групових дій. Незважаючи на активну увагу наукових груп до проблем командних видів спорту, існуючі дослідження не повною мірою задовольняють потреби спортивних психологів в оцінюванні групової ефективності та визначення факторів, які її регулюють. У вітчизняній науковій літературі нами не було виявлено дослідження, які були цілеспрямовано присвячені вивченню даного феномена, що й обумовлює актуальність даної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній зарубіжній спортивно-психологічній літературі широко представлені дослідження які послідовно демонструють взаємозв'язок групової ефективності з результативністю спортивної команди [12, 15, 18, 21], показниками спільної діяльності спортивних команд із різним типом взаємодії [4]. Взаємозв'язок групової ефективності з рівнем групової згуртованості та командної продуктивності в волейбольних командах показали, що спортсмени з високими показниками оцінювання спільних завдань, як правило, сприймають і оцінюють групову ефективність своєї команди вище [20]. У той же час вивчення психологічних навичок ігрової ефективності баскетболістів продемонструвало взаємозв'язок показників самоефективності, груповий ефективності, спортивної впевненості, а також володіння високорозвиненими тактичними навичками і здібностями до концентрації незалежно від статі, віку та спортивної кваліфікації [14]. Незважаючи на активні прикладні дослідження, уявлення про групову ефективність спортивної команди, його розумінні, зміст і структуру не можна в повній мірі назвати сталими. Однією з перших ідей вивчення групової ефективності з'явилася в працях А. Бандури, який запропонував її розглядати як функціональне розширення індивідуальної ефективності, хоч і не еквівалентне сумі індивідуальних самоефективностей групи [1, 7]. Колективна ефективність, на його думку, включає в себе самосприйняття учасників групи щодо можливостей її діяльності, взаємодії між членами групи для досягнення загального успіху. Разом з тим автор визначив феномен колективної ефективності як групову віру в загальну здатність організовувати і виконувати спільні дії які необхідні для досягнень певної мети. Найбільш простий рівень розгляду групової ефективності являє собою суму зусиль всіх членів групи. Однак ефект синергічності нерідко досягається в результаті злагодженої спільної діяльності, робить її більшим, ніж проста сума індивідуальних дій, виділяючи, таким чином, в самотійний феномен. Об'єднання ж індивідуальної та групової ефективності можна розглядати як ще один рівень оцінювання ефективності спільних дій – організаційний, що дає можливість оцінити якість спільної діяльності,

наприклад, на клубному рівні, при оцінюванні ефективності взаємодії в збірних командах, де актуальні завдання взаємодії представників тренерського штабу, спортсменів різних видів, групи супроводу тощо.

Мета дослідження. Установити зв'язок показників спільної діяльності із показниками групової ефективності футболістів різних вікових груп.

Методи дослідження. В дослідженні прийняли участь 105 спортсменів, із них 37 юнаків 15-18 років, 45 юніорів 19-21 року та 23 дорослі спортсмени 22 років і старше навчально-спортивних та навчальних закладів: Інституту фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінницького національного аграрного університету, Вінницької обласної дитячо-юнацької спортивної школи з футболу О.Блохіна та І.Беланова.

Для вирішення поставлених завдань був застосований комплекс методів: аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури; анкетування, психодіагностичне тестування за допомогою методик: опитувальник «Групова ефективність спортивної команди» [7, 17], «Зорово-аналогова шкала організованості групи», «Карта-схема психолого-педагогічної характеристики групи» [9], модифікація «Шкала організаційної ідентифікації» [8], «Типи групової суб'єктності» [5]. Обробка та аналіз первинних даних проводилися з використанням комп'ютерних програм: офісних додатків EXCEL (версія 2010) та пакета STATISTICA (версія 6.5). Визначення щільності взаємозв'язків між показниками розраховувалося на основі розрахунку величин коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена (r_s Spearman rank).

Результати дослідження. У процесі дослідження здійснено кореляційний аналіз кожного з показників ефективності спільної діяльності з оцінкою інтенсивності дії показників групової ефективності їх середнього значення у футболістів різних вікових груп, результати аналізу наведено в табл. 1.

За результатами аналізу кореляції між «груповою ідентичністю» та «груповою ефективністю» наявність п'яти зв'язків зафіксовано у футбольній команді юніори, натомість у юнаків та дорослих зареєстровано по двом зв'язки. За показником «самокатегоризація» із «груповою ефективністю» вірогідний зв'язок ($r = 0,333$; $p \leq 0,05$; $n = 45$) зафіксовано у футбольній команді юніори, це усвідомлення спортсменами своєї приналежності до команди та членства в ній. У команд юнаків ($r = 0,389$; $p \leq 0,05$; $n = 37$) та юніорів ($r = 0,431$; $p \leq 0,01$; $n = 45$), вірогідний зв'язок зафіксовано за показником «валентність ідентифікації» що засвідчує психологічні взаємини між гравцем і командою засновані на сприйнятті подібності характеристик, за допомогою яких гравці визначають себе членами даної команди, включають ціннісне і емоційне значення, яке цьому надається.

Таблиця 1

Взаємозв'язок показників спільної діяльності із показниками групової ефективності футболістів різних вікових груп

Показник		Вікові групи спортсменів		
		Юнаки (чол.) 15-18 років $n = 37$	Юніори (чол.) 19-21 рік $n = 45$	Дорослі (чол.) 22 роки і старші $n = 23$
		Групова ефективність		
Групова ідентичність	Самокатегоризація	0.156	0.333*	0.119
	Валентність ідентифікації	0.389*	0.431**	-0.219
	Емоційна прив'язаність	0.265	0.474**	0.663**
	Спільність групових цілей і цінностей	0.254	0.046	0.455*
	Середнє значення	0.323	0.426**	0.39
	Графічна шкала оцінки організаційної ідентичності	0.588**	0.609**	0.265
	Усього зв'язків	2	5	2
Групової взаємодія	Спрямованість активності	0.381*	0.155	0.621**
	Організованість	0.21	0.356*	0.567**
	Інтелектуальна комунікативність	0.136	-0.079	0.498*
	Психологічний клімат	-0.062	-0.159	0.571**
	Середнє значення	0.162	0.046	0.707**
	Оцінка ступеня розвитку	-0.033	0.073	0.707**
	Усього зв'язків	1	1	6
Групова організованість	Спрацьованість	0.611**	0.344*	0.758**
	Психологічна сумісність	0.664**	0.132	0.683**
	Успішність у виконанні поставлених спортивних завдань	0.234	0.214	0.672**
	Середнє значення	0.606**	0.224	0.835**
	Усього зв'язків	3	1	4
Групова суб'єктність	Потенційна суб'єктність	0.181	0.111	0.113
	Реальна суб'єктність	0.384*	0.351*	0.493*
	Рефлексуюча суб'єктність	0.034	-0.233	-0.001
	Середнє значення	0.178	0.093	-0.03
	Усього зв'язків	1	1	1

Примітки:

* $p \leq 0,05$ ($r_{кр} = 0,33$); ** $p \leq 0,01$ ($r_{кр} = 0,43$) ($n = 37$)

* $p \leq 0,05$ ($r_{кр} = 0,29$); ** $p \leq 0,01$ ($r_{кр} = 0,37$) ($n = 45$)

* $p \leq 0,05$ ($r_{кр} = 0,423$); ** $p \leq 0,01$ ($r_{кр} = 0,53$) ($n = 23$)

За показником «емоційна прив'язаність» зв'язок зафіксовано у юніорів

($r=0,474$; $p \leq 0,01$; $n = 45$) і дорослих команд ($r = 0,663$; $p \leq 0,01$; $n = 23$), для гравця це може вказувати на значимість групового членства, яке проявляється в переживанні ним почуття прихильності, приналежності до команди, емоційного залучення в її діяльність, переживанні успіхів і невдач команди як своїх власних, сприйняття критики в сторону команди як своєї. Також зафіксовано зв'язок у дорослих команд за показником «спільність групових цілей і цінностей» ($r = 0,455$; $p \leq 0,05$; $n = 23$), що підкреслює інтерналізацію гравцем командних характеристик (перш за все цілей і цінностей), вбудовування їх у свою власну систему цілей і цінностей «Я-концепція». За показником «графічної шкали оцінки організаційної ідентичності» зв'язок зафіксовано у команд юнаків ($r = 0,588$; $p \leq 0,01$; $n=37$) та юніорів ($r = 0,609$; $p \leq 0,01$; $n = 45$), за цими даними відображено сутність взаємовідносин індивіда з групою, міру ідентичності та ототожнення.

Наступною визначалась кореляційна взаємозалежність між показниками «групової взаємодії» та «групової ефективності» (табл. 1). Результати аналізу засвідчують шість зв'язків у дорослих команд на відміну від одного у юнаків та юніорів.

За показником «спрямованість активності» зв'язок зафіксовано у юнаків ($r=0,381$; $p \leq 0,05$; $n=37$) і дорослих командах ($r = 0,621$; $p \leq 0,01$; $n = 23$), у гравців присутній зміст тих цілей, інтересів і моральних цінностей, навколо яких об'єднується більшість його членів. Зареєстровано взаємозв'язок за показником «організованість» у юніорів ($r = 0,356$; $p \leq 0,05$; $n = 45$) і дорослих команд ($r = 0,567$; $p \leq 0,01$; $n = 23$), що засвідчує їх здатність до самоврядування, вміння самостійно організовуватися у важких або непередбачених ігрових ситуаціях, узгоджено висувати і підпорядковуватися лідерам-організаторам, брати на себе ініціативу з підвищеною відповідальністю. У дорослих команд взаємозв'язок зафіксовано за показниками: «інтелектуальна комунікативність» ($r = 0,498$; $p \leq 0,05$; $n = 23$) здатність гравців швидко і легко знаходити спільну мову, приходити до спільної думки, встановлювати подібність суджень; «психологічний клімат» ($r=0,571$; $p \leq 0,01$; $n=23$) що позначає психологічну захищеність кожного гравця (доброзичливість у взаєминах, підтримка у важкій ситуації); «оцінки ступеню розвитку» ($r = 0,707$; $p \leq 0,01$; $n = 23$).

За показниками кореляції між «груповою організованістю» та середнім значенням «групової ефективності» спостерігається чотири взаємозв'язки у групи спортсменів дорослих команд, три у юнаків і один у юніорів.

За показником «спрацьованість» зафіксовано зв'язок у команд юнаки ($r=0,611$; $p \leq 0,01$; $n=37$), юніори ($r = 0,344$; $p \leq 0,05$; $n = 45$) та дорослі ($r=0,758$; $p \leq 0,01$; $n = 23$), за показником «психологічна сумісність» взаємозв'язок зареєстровано у юнаків ($r=0,664$; $p \leq 0,01$; $n=37$) і дорослих ($r = 0,683$; $p \leq 0,01$; $n=23$) команд. Це свідчить про відчуття спільних дій партнерів у змаганнях, їх найбільш оптимальної, гнучкої та узгодженої дії, точності та оперативності рухів. За показником «успішність у виконанні поставлених спортивних

завдань» зв'язок виявлено у групи спортсменів дорослих команд ($r = 0,672$; $p \leq 0,01$; $n = 23$).

За результатом кореляційного аналізу показників «групової суб'єктності» та «групової ефективності» табл. 1 взаємозв'язок зафіксовано за показником «реальна суб'єктність» у юнаків ($r = 0,384$; $p \leq 0,05$; $n = 37$), юніорів ($r = 0,351$; $p \leq 0,05$; $n = 45$) та дорослих командах ($r = 0,493$; $p \leq 0,05$; $n = 23$). За даним показником можна стверджувати вияв спільної активності гравців, реалізованої в різноманітних видах і формах (спілкування і взаємодія, групові дії, спільна діяльність, групове відношення, групова поведінка, міжгрупові відносини і взаємодії тощо).

За результатами кореляційного аналізу було здійснено рейтинг показників спільної діяльності з показниками групової ефективності їх середнього значення футбольних команд різних вікових груп (табл. 2).

За підсумками аналізу щільності взаємозв'язку показників спільної діяльності із показниками групової ефективності їх середнього значення найвищу суму рангів (13) зафіксовано у футболістів дорослих команд. Дещо менший ранг (8) у юніорів, та ранг (7) у юнацьких командах.

Таблиця 2

Рейтинг взаємозв'язку показників спільної діяльності з показниками групової ефективності футболістів різних вікових груп

Показник	Групова ефективність		
	Юнаки (чол.) 15-18 років $n = 37$	Юніори (чол.) 19-21 рік $n = 45$	Дорослі (чол.) 22 роки і старші $n = 23$
Групова ідентичність	2	5	2
Групова взаємодія	1	1	6
Групова організованість	3	1	4
Групова суб'єктність	1	1	1
Сума рангів	7	8	13

Дискусія. Керуючи попередніми дослідженнями групової ефективності у спорті [13] в нашій роботі було здійснено взаємозв'язок показників спільної діяльності з показниками групової ефективності футбольних команд різних вікових груп. Кореляційний аналіз підтвердив судження, що групова ефективність є потенційним механізмом зв'язку між досліджуваними нами показниками спільних дій футбольних команд різних вікових груп. Хоча роботи з даної проблематики були і раніше [4, 11, 12, 15, 18], але наше дослідження є вперше хто вивчає групову ідентичність, групову організованість, групову взаємодію, групову суб'єктність та групову ефективність спортсменів футболістів різних вікових груп. Встановлений рейтинг сумарної щільності взаємозв'язків підкреслює цілісність досліджуваного нами феномену. Отримані дані є продовженням наукової

проблеми попередніх досліджень які показали, що групова ефективність тісно пов'язана із міжособистісними стосунками, згуртованістю команди, відносинами тренер-спортсмен, створений тренером мотиваційний клімат, керівництво тренера, тощо [2, 3, 10, 16, 19]. Загалом дослідження групової ефективності це один із показників успішності групової активності і якісно і кількісно відображаючи відносини досягнутого результату і результату бажаного, запланованого або максимально досяжного футбольних команд різних вікових груп.

Висновки. В результаті проведеного дослідження сформовано цілісне уявлення про природу взаємозв'язків групової ефективності в просторі спільної діяльності футбольних команд різних вікових груп. За підсумками аналізу щільності взаємозв'язків показників спільної діяльності із показниками групової ефективності їх середнього значення найвищу суму рангів (13) зафіксовано у футболістів дорослих команд. Дещо менший ранг (8) у юніорів, та ранг (7) у юнацьких командах. У дорослих футбольних командах краще сформовано визначення єдиних цілей, взаємне переконання у власних можливостях досягнути бажаного результату, прийняття спільних рішень та їх здійснення, дотримання групових норм і цінностей.

Перспектива подальших досліджень вбачається установити відмінності показників спільної діяльності футбольних команд різних вікових груп.

Список літературних джерел

1. Бандура А. Теория социального научения; пер. с англ. Санкт-Петербург: Евразия, 2000. 320 с.
2. Войтенко СМ. Підвищення групової ефективності волейбольної команди на етапі спеціалізованої базової підготовки. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2015. № 4(22): 19–27.
3. Войтенко СМ. Порівняльний аналіз змагальної діяльності волейбольних команд із різним рівнем групової ефективності. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця, 2016. Вип.1. с. 271–278.
4. Войтенко СМ. Психолого-педагогічні засоби регуляції спільної діяльності спортивних команд із різним типом взаємодії: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01; ЛДУФК. Львів, 2017. с. 23.
5. Гайдар КМ. Социально-психологическая диагностика группового субъекта: учеб.-метод. пособие. Воронеж: Изд-во Воронежского гос. ун-та. 2012. с. 30–52.

References

1. Bandura A. Theory of social learning; per. [Teoriya sotsyalnoho naucheniya], St. Petersburg: Eurasia. 2000. 320 p.
2. Voitenko SM. Improving the group efficiency of the volleyball team at the stage of specialized basic training. [Pidvyshchennia hrupovoi efektyvnosti voleibolnoi komandy na etapi spetsializovanoi bazovoi pidhotovky]. Physical activity, health and sports. 2015. № 4 (22):19–27.
3. Voitenko SM. Comparative analysis of competitive activities of volleyball teams with different levels of group efficiency. [Porivnialnyi analiz zmahalnoi diialnosti voleibolnykh komand iz riznym rivnem hrupovoi efektyvnosti]. Physical culture, sports and health of the nation: coll. Science. Vinnytsia 2016 Issue. 1. p. 271–278.
4. Voitenko SM. sykhologohopedahohichni zasoby rehuliatsii spilnoi diialnosti sportyvnykh komand iz riznym typom vzaiemodii [Psychological and pedagogical means of regulating the joint activities of sports teams with different types of interaction] (PhD Thesis), Lviv: Lviv State University of Physical Culture. 2017. 23 p.

6. Журавлев АЛ, Нестик ТА. Психология управления совместной деятельностью: новые направления исследований. Москва: Ин-т психологии РАН, 2010. 248 с.
7. Колосов АБ, Войтенко СМ. Психометрична адаптація опитувальника групової ефективності спортивної команди. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;32(4):46–51.
8. Ловаков АВ. Разработка и апробация методики диагностики организационной идентификации. Психология. Журнал Высшей школы экономики. 2010;7(4):108–116.
9. Чернышев АС, Лунев ЮА, Сарычев СВ. Аппаратурные методики психологической диагностики группы в совместной деятельности. Москва: Институт психологии РАН, 2005. 189 с.
10. Шеріф С. Соціально-психологічні особливості групової згуртованості спортсменів. Спортивний вісник Придніпров'я: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2011. №2. с. 75–79.
11. George TR, Feltz DL. Motivation in sport from a collective efficacy perspective. International Journal of Sport Psychology. 1995. 26. с. 98–116.
12. Hodges L, Carron AV. Collective efficacy and group performance. International Journal of Sport Psychology. 1992;(23):48–59.
13. Jowett S, Shanmugan V, Caccoulis S. Collective efficacy as a mediator of the link between interpersonal relationships and athlete satisfaction in team sports. Int J Sport Exerc Psychol 2012;(10):66–78.
14. Iancheva. T, Jordanov V. Psychological skills and game efficacy with basketball players. Olympic Sports and Sport for All: XVI International Scientific and VI International Scientific Congress, 17–19; 2012 May; p. 351–354.
15. Lirgg CD, Feltz DL, Chase MA. Relationships of individual and collective efficacy to team performance. Journal of Sport & Exercise Psychology. 1994;(6):142–148.
16. Magyar TM, Feltz DL & Simpson IP. Individual and crew level determinants of collective efficacy in rowing. Journal of Sport and Exercise Psychology, 2004;(26):136–153.
5. Gaydar KM. Sotsial'no-psikhologicheskaya diagnostika grupovogo subyekta [Socio-psychological diagnostics of a group subject] teaching aid. Voronezh: Voronezh State University Publishing House, 2012. p. 30–52.
6. Zhuravlev AL, Nestik TA. Psychology of joint activity management: new directions of research. [Psykhohohyia upravleniya sovmestnoi deiatelnosti: novye napravleniya yssledovaniy]. Moscow: Institute of Psychology. RAS. 2010. 248 p.
7. Kolosov AB, Voitenko SM. Psychometric adaptation of the sports team group efficiency questionnaire. [Psykhometrychna adaptatsiia opytuvalnyka hrupovoi efektyvnosti sportyvnoi komandy]. Actual problems of physical culture and sports. 2014;32(4):46–51.
8. Lovakov AV. Development and testing of a methodology for diagnosing organizational identification. Psychology. [Razrabotka y aprobatsiya metody dyahnostyky orhanyzatsyonnoi ydentyfykatsyy]. Journal of the Higher School of Economics. 2010;7(4):108–116.
9. Chernyshev AC, Lunev YuA, Sarychev SV. Hardware methods of psychological diagnostics of a group in joint activities. [Apparaturnye metody psykhologicheskoi dyahnostyky hruppu v sovmestnoi deiatelnosti]. Moscow: Institute of Psychology RAS, 2005. 189 p.
10. Sheriff S. Socio-psychological features of group cohesion of athletes. [Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti hrupovoi zghurtovanosti sportsmeniv]. Sports Bulletin of the Dnieper: Coll. Science. wash. Dnipropetrovsk,. 2011. №2. 75–79 p.
11. George T.R, Feltz DL. Motivation in sport from a collective efficacy perspective. International Journal of Sport Psychology. 1995. Vol. 26. 98–116 p.
12. Hodges L, Carron AV. Collective efficacy and group performance. International Journal of Sport Psychology. 1992;(23):48–59.
13. Jowett S, Shanmugan V, Caccoulis S. Collective efficacy as a mediator of the link between interpersonal relationships and athlete satisfaction in team sports. Int J Sport Exerc Psychol. 2012;10:66–78.

17. Martinez JR, Guillen F & Feltz DL. Psychometric properties of the Spanish version of the Collective Efficacy Questionnaire for Sports, *Psicothema*. 2011. Vol. 23, № 3. p. 503–509.
18. Myers ND, Payment CA, Feltz DL. Reciprocal relationships between collective efficacy and team performance in women's ice hockey, group dynamics, *Theory, Research and Practice*. 2004. Vol. 8 (3). p. 182–195.
19. Paskevich DM, Brawley LR, Dorsch KD & Widmeyer WN. Relationship between collective efficacy and team cohesion: Conceptual and measurement issues. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 1999; 3. p. 210–222.
20. Ramzaninezhad R, Keshtan MH, Shahamat MD. The relationship between collective efficacy, group cohesion and team performance in professional volleyball teams, *Brazilian Journal Biomotricity*. 2009;3(1):31-39.
21. Watson CB, Chemers MM, Preiser N. Collective efficacy: A multilevel analysis, *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2001; Vol 27(1057). 1068 p.
14. Iancheva T, Jordanov V. Psychological skills and game efficacy with basketball players. *Olympic Sports and Sport for All: XVI International Scientific and VI International Scientific Congress*, 17–19 May 2012. 351–354 p.
15. Lirgg CD, Feltz DL, Chase MA. Relationships of individual and collective efficacy to team performance. *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 1994;(6):142–148.
16. Magyar TM, Feltz DL & Simpson IP. Individual and crew level determinants of collective efficacy in rowing. *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2004;(26):136-153.
17. Martinez JR, Guillen F & Feltz DL. Psychometric properties of the Spanish version of the Collective Efficacy Questionnaire for Sports, *Psicothema*. 2011. Vol. 23, № 3. 503–509 p.
18. Myers ND, Payment CA, Feltz DL. Reciprocal relationships between collective efficacy and team performance in women's ice hockey, group dynamics, *Theory, Research and Practice*. 2004. Vol. 8, № 3. 182–195 p.
19. Paskevich DM, Brawley LR, Dorsch KD & Widmeyer WN. Relationship between collective efficacy and team cohesion: Conceptual and measurement issues. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 1999. 3, 210–222 p.
20. Ramzaninezhad R, Keshtan MH, Shahamat MD. The relationship between collective efficacy, group cohesion and team performance in professional volleyball teams, *Brazilian Journal Biomotricity*. 2009;3(1):31-39.
21. Watson CB, Chemers MM, Preiser N. Collective efficacy: A multilevel analysis, *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2001; Vol 27(1057). p. 1068.

DOI: 10.31652/2071-5285-2021-11(30)-124-132

Відомості про автора:

Войтенко С. М.; orcid.org/0000-0003-0025-1064; voytenkosm@ukr.net; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, Вінниця, 21000, Україна.